

- Vårt varmare hav -

Begrepplista

Begrepp Det som menas när ett eller flera ord används.
“Term” är själva ordet/orden, begrepp är det vi menar.

Begrepp A-Ö

Albedo Ett mått på hur mycket ljus en yta reflekterar.

Alg Organismer med olika ursprung, men som alla lever i fuktiga miljöer och använder solljus som energikälla.

Algblomning En massförökning av växtplankton (cyanobakterier och mikroskopiska alger). Ger upphov till grumligt vatten och kan ibland ses från rymden.

Algkultur En ansamling av alger som erhållits genom odling/förökning.

Art Består av individer som förökar sig med varandra, men som inte under naturliga förhållanden förökar sig med individer av andra arter. Men inte enkelt att definiera!

Atmosfär Lagret av gaser som hålls kvar runt en planet på grund av gravitationen.

Biodiversitet/Biologisk mångfald Den variation som finns inom och mellan arter och deras livsmiljöer.

Biomassa Massan (vikten) av levande organismer per ytenhet eller volymenhet.

Bräckt vatten En blandning av sött och salt vatten, med en salthalt mellan 0,5 och 30%. Kallas också brackvatten.

Buffert Ett skydd mot plötsliga förändringar, t ex klimatförändringar.

Cellandning Förbränning av energirika ämnen (t ex kolhydrater, fetter och proteiner) genom kemiska reaktioner, oftast med syre. Reaktionerna sker i cellerna och är cellens sätt att få energi.

Celldelning Process där en cell delas i två dotterceller.

Cellmembran Det skal som omger en levande cell och avgränsar den från omgivningen.

Densitet Ett mått på ett ämnes täthet, dvs hur stor massan är för en viss volym.

Diffusion När ett ämne i en lösning eller gas sprids på grund av slumpvisa rörelser hos ämnets atomer eller molekyler.

Ekosystem Allt levande och den miljö som finns inom ett område.

Energi Förmåga att utföra arbete.

Felkälla Något som kan ha påverkat resultatet i en undersökning.

Filtrerare Vattenlevande organismer som äter plankton, som de silar ut ur det förbipasserande vattnet.

Fotosyntes Kemisk process där alger och växter använder solenergi för att göra glukos (socker) av koldioxid och vatten. Under fotosyntesen bildas syre som restprodukt.

Glaciär Ismassa på land som bildas genom en sammanpackning av den snö som ligger kvar vid smältsäsongens slut.

Golfströmmen En varm havsström som rör sig längs USA:s östkust över Atlanten till Norra ishavet, med stor betydelse för klimatet i Sverige och norra Europa.

Hypotes Ett påstående som beskriver det förväntade resultatet i en undersökning.

Häckning Fåglars fortplantning. Från parning och äggläggning, ruvning så att äggen kläcks, och fram till att ungarna lämnar boet.

Klimat Beskriver väder i ett längre perspektiv (under 30 år eller mer).

Kontroll Ett obehandlat prov som används vid vetenskapliga experiment för att jämföra med behandlade prover.

Konvergent evolution När arter får liknande egenskaper trots att de utvecklats från olika ursprung.

Limnisk art En art som är anpassad till sötvatten.

Marin art En art som är anpassad till saltvatten.

Metabolism Samlingsnamn för en mängd olika processer i en cell eller en organism när ämnen tas upp, omsätts eller bryts ner bland annat för att få ut energi. Kallas även ämnesomsättning.

Mikroalger Mikroskopiska organismer som använder solljus som energikälla.

Miljögift Oftast menas ett farligt ämne som påverkar oss och naturen negativt.

Miljöprovbanks En vetenskaplig institution med resurser för att samla in, tillvarata och bevara prover från miljön, avsedda för miljöforskning och miljöövervakning. På Naturhistoriska riksmuseet (NRM) i Stockholm finns en sådan miljöprovbanks.

Miljöövervakning Återkommande, systematiskt genomförda undersökningar och provtagningar för att kunna följa tillståndet i en viss miljö (t ex Östersjön) över tid.

Molekyl Två eller flera atomer som hålls samman med kemiska bindningar.

Näring Byggstenar som organismer behöver för att kunna leva, växa och fortplanta sig. När man pratar om näring i Östersjön menar man oftast kväve och fosfor.

Näringskedja Beskriver hur näring transporteras ("vem äter vem") i ett ekosystem

Näringsväv Beskriver hur näringskedjor hänger samman i ett ekosystem.

Organism En levande individ, exempelvis en bakterie, alg eller fisk.

Osmos Vattentransport över ett membran som släpper igenom vattenmolekyler men inte lösta ämnen eller partiklar. Exempel på ett sånt här halvgenomsläppligt membran är cellmembranet.

Partikel En liten beståndsdel/objekt, exempelvis ett sandkorn eller en jon i vatten.

pH Ett mått på hur mycket vätejoner (H+) som finns i vatten.

Polär En molekyl, där en del delvis positivt laddad och negativt laddad i andra delar.

Opolär En molekyl som inte har någon permanent skillnad i laddning inom molekylen.

Promille En tusendel.

Refraktometer Ett instrument för att mäta densitet eller salthalt.

Replik Flera experimentgrupper och kontrollgrupper för att undvika att slumpen avgör resultatet.

Ringmärkning En metod för att kunna följa fåglar. Vid ringmärkning fäster man en ring med ID-nummer runt fågelns ben.

Ruva Ligga på ett ägg så att det hålls varmt och kan kläckas.

Räknekammare Ett speciellt objektglas med små rutor som används tillsammans med ett mikroskop för att räkna ut antalet celler i t ex en algkultur.

Saltvatten Vatten med en salthalt över 30‰.

Sediment Material som sjunker ner genom vattnet och samlas på havsbotten. Kan bestå av t ex lera, grus och rester av döda organismer.

Sillgrissla En havsfågel som lever på norra halvklotet och som lever helt på fisk.

Skarpsill Sill Strömning Arter av fisk som främst lever ute till havs. Sill och Strömning tillhör samma art, men den sill som letat sig in i Östersjön kallas strömning. Skarpsill är en egen art, men liknar sill och strömning.

Syrefria bottnar Havs- eller sjöbotten där syrgas saknas i bottenvattnet, och därför saknas de allra flesta djur där. Kallas ibland "döda bottnar", trots att det faktiskt finns en del liv där.

Sötvatten Vatten utan salt (salthalt < 0,5 ‰). Kallas också färskvatten. Temperatur Ett mått på graden av värme, vilket bestäms av hur snabbt molekyler vibrerar och rör sig. Mäts i grader Celsius, grader Farenheit eller Kelvin.

Temperaturoptimum Den temperatur vid vilken en organism växer och klarar sig som bäst.

Tillväxt Ökning av organismers eller cellers volym, vikt, storlek eller antal.

Utbredningsgräns En fysisk gräns för var en organism klarar av att leva.

Världshavet Det sammanhängande vattenområde som omger jordens kontinenter.

Växelvarm När kroppstemperaturen passivt följer omgivningens temperatur.

Växthusgaser Gaser som absorberar värmestrålning från Jorden. Exempel är metan, koldioxid, vattenånga, ozon och lustgas.

Östersjön Ett innohav som endast har förbindelse med resten av havet via sunden mellan Sverige/Danmark.

Övergödning När det finns för mycket näring i ett område, exempelvis i mark, en sjö eller i havet .